

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Art. I. De Feudi Natura & Varietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

est, proficit, neutrum inveniendum de-
 velinquit. *can. Si quis obierit* 1. q. 3.
 as, qui in Ecclesia in titulum collata &
 cujuscunque beneficii Ecclesiastici permuta-
 tione excessum proventuum re tempo-
 rali sine auctoritate Apostolica com-
 pensat, hanc pro titulo quoque & spi-
 rituali officio, cui illi annexi sunt, ex-
 hibere censetur: quod Simoniacum esse,
 patet ex ipsa Simonia definitione, qua
 esse dicitur *Studiosa voluntas emendis aut
 vendendis spirituale vel spirituali anne-
 xum*, *Glossa in Causa 1. Summa V. Qui-
 dam* & S. Thomas 2. 2. q. 100. art. 1.
 38. ad 4. Me praecipue movet partim;
 quod resignatio, cum pensionis sive por-
 tionis fructuum reservatione, sit & ac-

censetur resignationibus conditionalibus
 invalidis, nisi fiant in manibus Papae
 approbantis, per tradita *Lib. 1. tit. 9. de
 63.* partim vero auctoritas Juris Ecclesi-
 astici pactiones de temporalibus, & maxime
 de pecunia danda pro spirituali auctori-
 annexo rejicientis. *can. Quam pio* 1. q. 2.
can. Nemini 16. q. 7. c. *Cum priore* 4.
e. fin. de Pactione c. Quaesitum 5. & c. *hu-
 hic.* Contra quorum textum absolutam
 tam & generalem prohibitionem Eccle-
 siarum, qua in titulum conferuntur, &
 caeterorum beneficiorum Ecclesiasticorum
 permutationes cum ejusmodi com-
 pensatione admittendi vel approbandi so-
 cultas Papa inferioribus Praelatis, saltem
 generaliter, indulta nusquam reperitur.

TITVLVS XX.

De Feudis.

Cum Rerum Ecclesiasticarum In-
 feudatione earum dominium,
 non quidem Plenum, ut Per-
 mutatione: sed, sicut Em-
 phytevisi, Utile duntaxat in Vasallum ab
 Ecclesia transferatur, Jure prohibitis re-
 rum Ecclesiasticarum Alienationibus me-
 xito etiam ipsa adnumeratur.

ARTICVLVS I. De Feudi Natura & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Etymon & natura Feudis

2. Quod benevolens & perpetuum,
3. Res immobiles hisque agrorum cultus,
4. Cum translatione dominii utilis,
5. Sub obligatione Fidelitatis,
6. Et honesti obsequii personalis con-
ceduntur.
7. Differentia Feudi à Contrahitibus aliis,
8. Et ab ipsa Emphytevisi.
9. Divisiones Feudi in Proprium & non
Proprium,
10. Ecclesiasticum & Seculare,
11. Nobile & non-Nobile,
12. Regale & non-Regale,
13. Ligium & non-Ligium, & Proprium
cum & non Francicum,
14. Masculinum & Femininum.

15. *Novum & Antiquum*,
16. *Et Hereditarium, Gemillitium vel Mixtum.*

Feudi nomen aliqui à *Federe*, vel potius à *Fide & Fidelitate* Latinis, Feud. *Lib. 2. Tit. 3. §. 1.*
V. *Nulla*: Alii verius à vocibus *Fede* aut *Feida* Germanis ac Francis, Bellum atque inimicitias denotantibus, derivatum, defumunt ex LL. Longobardorum *Tit. 30. & 58.* & Francorum *Lib. 4. Tit. 49.*

Est autem Feudum, undecunque derivetur, Benevola & perpetua concessio rei immobilis aut ei æquivalentis, quæ illius dominium utile, ejus proprietate retentâ, in alterum transfertur sub obligatione fidelitatis & servitii sive obsequii personalis, Clarus *§. Feudum q. 4.* & Rosenthal *Tractat. Feudal. cap. 1. concl. 3. n. 1.* In qua concessione is, qui rei dominium utile, retentâ solâ ejus proprietate sive dominio directo, in alium transfert, Dominus vel simpliciter, vel cum addito Directo, vulgo *Der Lehensherr*: is autem, in quem ejusmodi dominium transfertur, Vasallus & Feudatarius, vulgo *Der Lehenträger* vel *Lehensmann* appellantur. Quare

2. Feudum, juxta allatam definitionem, imprimis conceditur *Benevole & Perpetuo*. Prius; quia est, & Feud. *Lib. 2. Tit. 23.* atque alibi passim vocatur beneficium, & à domino ordinariè gratis, non pro pretio concedi solet; ut pro honore suo Vasallum ad fidelitatem & servitium habeat obligatum, Feud. *Lib. 1. Tit. 27. pr.* Quodsi aliquando pro eo pecunia exhibeatur, à natura Feudi propria aliquantum degenerat, & accedit ad Emphyteusin. Accedit; quod Feudum, cum juxta *Lib. cit. Tit. 7. & 20.* emitur, valore suo pretium multum ex-

cedat, ac proinde beneficii naturam non amittat, Rosenthal *cap. cit. concl. 2. n. 8.* & Haunold. *Tom. 3. de I. & I. Tract. 9. n. 585.* Posterior; quia Feudum regulariter ad ejus, à quo est acquisitum, descendentes & hæredes masculos omnes extenditur, Feud. *Lib. & Tit. 1. §. 4.* & si ad certum duntaxat tempus concedatur, à natura Feudi propria recedit, Zasius *Epirom. Feud. p. 12. n. 4.*

Deinde constituitur *In rebus solum immobilibus*, sive soli solvæ coherentibus, Feud. *Lib. 2. Tit. & §. 1.* ut sunt Ducatus, Marchionatus, Comitatus vel alia territoria: civitates, castra, villæ, prædia, fundi, molendina, ædificia, ususfructus, jurisdictio: quibus lacus, stagna & flumina accensentur: & in iis, quæ inter immobilia connumerantur, *§. 1. cit.* ut annui redditus de camera vel camera Principis, & alii proventus annui ex re non tantum immobili, sed etiam huic æquivalente, vg. ex Societate vel Mensa alicujus nummularii debiti &c. Schrader *de Feud. p. 3. cap. 2. & 3. utrobique à n. 1.*

Tertio, Feudum *Transfertur rei dominium utile, directo apud Dominum remanente*; Vasallus enim majus jus, quam usufructuarius habet, cum; quia usufructus cum illius persona regulariter extinguitur, *l. Sicut 3. §. fin. ff. Quibus modis Usufruct. amitt. & §. Finitur 3. Instit. de Usufructu*: Feudum autem transit ad hæredes, *§. 4. cit.* tum verò; quod usufructus alicui cedi nequeat; & si cedatur, ad hunc non transeat, sed ad dominum proprietatis revertatur, *l. Si usufructus 66. ff. de Jure dotium*: contra Feudum alteri locari, imò concedi in feudum sive subinfeudari queat, Feud. *Lib. 2. Tit. 24. §. 2.*

Quarto, ratione Feudi vasallus domino obligatur *ad Fidelitatem*, præcipue ex-

T r

pue ex-

puè exigentem; ne dominum in persona, honore aut rebus suis lædat, aut ad læsionem, & damnum ab aliis inferendum consilio aut factò cooperetur: quin potius; ut ea impedire, & ad illatorum reparationem concurrere pro viribus conetur. Est autem Fides, seu Fidelitas, de Feudi substantia, cit. Lib. 2. Tit. 3. §. sine; cum sine ea feudum nequeat acquiri: & quantumvis juramentum fidelitatis remittatur, vasallus tamen ad omnia in ejus juramento contenta maneat adstrictus: imò non valeat pactum, quò expressè convenitur; ne pro feudo ad fidelitatem exhibendam domino vasallus sit obligatus, Schraderus de Feud. p. 6. cap. 2. à n. 25.

6. Demum idem *Ad Servitia sive obsequia personalia*, intellige, licita & honesta domino, cum se adversus hostes bellum moventes defensusus aut his bellum illaturus &c. ea exegerit, per se vel, si ipse ob senium, infirmitatem, aut aliam similem causam impediatur, aut ei investiturâ permittatur, per aliû exhibenda, obligatur, Feud. Lib. 2. Tit. 23. in fine. Unde & debita servitia vocantur, ibid. Tit. 55. pr. etiam si feudum, nullâ eorum mentione factâ, sit concessum; cum, quæ naturaliter insunt, quamvis sint omissa, subintelligantur tamen & pro expressis habeantur, arg. l. Cum quid 3. ff. de Reb. credit. Pacto tamen contrahenti, ne pro feudo servitia præstentur, conveniri potest, Lib. cit. Tit. 104. cit. Schrader p. 6. cap. 6. n. 37. & Rosenthal cap. 8. conclus. 8. n. 2.

7. Differt Feudum ab aliis Contractibus plerisque; quòd eò res non ad custodiam vel ad crediti securitatem, ut Depositò, Pignore: neque, ut Precariis, Commodato, Locatione, illâ solummodo utendi aut etiam fruendi fa-

cultas: neque ejus plenum, ut Venditione, Permutatione, Mutuò, acceperet etiam Donatione: sed, sicut Emphyteusi solum utile dominium in accipientem seu vasallum à domino transferatur. Ab Emphyteusi autem differt: quòd, eò sicut ista, etiam ipsum Nominatus & stricti Juris Contractus sit: & sicut Feudò, sic etiam Emphyteusi rei immobilis utile dominium, & aliquando perpetuò transferatur: atque insuper, licet inter vasallos Feudalia, sic Emphyteutica bona inter emphyteutas dividi, dominò non requisitò, possint: eòque ob causam à Feudo ad Emphyteusiam, & vicissim ab hac ad illud, cum eadem utriusque ratio, & casus Jure non decidit est, duci valet argumentum, ut vide-re est apud Everard. Legal. arg. loc. 29. & 30. Et si, inquam, ita conveniant, non una tamen inter utrumque Contractum differentia intercedit; quia impio-mis res Emphyteusi ex fine suo primario ad culturam & meliorationem, & sub canonis seu pensionis certis temporibus solvendâ: Feudò autem ea simpliciter & sub Fidelitatis ac servitii fere intercedit & cum dominus exegerit, præstanti obligatione conceditur. Deinde in Emphyteusi, etiam simpliciter recepta, de Jure communi tam masculi quam feminae, Novell. 7. cap. 3. pr. in Feudo autem ita receptò, & eò Jure spectatò, solum masculi succedunt, Feud. Lib. 1. Tit. 11. §. Hoc autem 1. & Tit. 8. §. Filia 2. Preterea Emphyteuta hæres renovationem Emphyteusis petere non tenetur: in Feudo autem à singulis successoribus petenda est Investitura, Feud. Lib. 2. Tit. 26. §. 4. V. Omnes filii. Demum, Feudum sine consensu domini alienari nequit, Lib. cit. Tit. 55. Emphyteusis autem alteri legari: imò & vendi potest: dummodo venditio denuntietur domino, & hic eam e-

eam emere solle; *f. fin. de Locato.*
 Alias differentias dabunt Feudista.

9. Feudi divisiones plurimæ, ex iisque celebriores octo sunt. Prima eaque summa in Proprium & Improprium. Prius, etiam vocatur Rectum, & est, quod feudi naturam Ordinariam ejusque substantialia, nullò statuto, consuetudine vel conventionem immutata, retinet; quod ex benevolentia domini, super re immobili, pro hæredibus masculis, sub fidelitatis juramento promissæ & obsequiorum personarum incertorum obligatione, per investituram fit constitutum, & post mortem vasalli ac domini renovandum fit: quod rei dominium verum seu directum penes dominum debeat remanere, quasi vel utile dominium transire ad vasallum, à quo neque invito sine culpa auferri, neque sine domini consensu alienari queat: quod ordinariis & Uilibus Fendalibus proditis modis acquiritur & amittatur &c. Posterius sive Improprium & non-Rectum feudum est, quod propriam feudi naturam non habet; quod huic statuto consuetudine, conventionem seu pacto fit derogatum. Unde etiam Degenerans Feudum appellatur, ut *vg. feudum Francum & Feminæum.* In dubio omne feudum Proprium & Rectum esse præsumitur, licet in uno alterove à feudi Proprii natura degeneret: dummodo in aliis tamen retineat proprii naturam: & aliam contrahentium mentem fuisse non probetur, Decius *in c. Ceterum 5. de Judiciis n. 6. in fine, cit. Schrader cap. 4. n. 73. & Rosenthal cap. 2. concl. 54. n. 1. & 2.*

10. Secunda in Ecclesiasticum & Seculare: quorum illud Schrader *p. 2. cap. 3. n. 17.* esse asserit, quocumque Ecclesia alicui concessit, vel ab alio accepit. Sed, meò quidem iudicio, melius laudatus Rosenthal *cap. 2. concl. 5. & Fa-*

gnanus *in c. Verum 7. de Foro compet. n. 29.* pro Ecclesiastico illud solum habent, quod ab Ecclesia sive ejus Prælo de bonis ad Ecclesiam, Monasterium &c. pertinentibus: Seculare autem vocant, quod à Principe vel alio domino seculari, imò etiam à Prælo Ecclesiastico de bonis patrimonialibus constituitur; ut proinde hac in re non tam persona domini concedentis, quam bona, sive res immobilis eive coharens vel æquivalens in Feudum concessa, an Ecclesiastica vel Laicalis fit, attendatur, ut rectè observat Lud. Engel *ad hanc Rubr. §. 1. n. 2.*

Tertia in Nobile & non-Nobile: **11.** quorum illud possessorem suum sive accipientis personam nobilitat vel, qui prius erat, nobilem esse ostendit; quod vel annexam habeat jurisdictionem, vel in Nobile conferatur ab eo, qui nobilitandi habet potestatem: idque exprimat in literis Investituræ acceptæ ab eo, qui nobilitandi habet potestatem. Istud sive non-Nobile accipientem non nobilitat; quod vel à persona nobilitandi potestatem non habente, vel sine nobilitatis mentione, sine jurisdictione aliòve simili jure fit concessum, *cit. Rosenthal cap. 2. conclus. 2. n. 9.*

Quarta, quæ Feudum Nobile aliud **12.** Regale dicitur, aliud non-Regale. Regale Germanicè *Sahnentehen* est, in quo ab Imperatore vel alio Superiorem non recognoscente investitus omnem potestatem omnèque jus in terris ad hoc feudum pertinentibus habet, quò in Imperio vel Regno suo utitur Imperator vel ejusmodi Princeps: exceptis duntaxat, quæ huic in supremæ potestatis signum sunt reservata: cujusmodi Feuda in Imperio Romano sunt Electoratus, Archi- & Ducatus, Marchionatus, Comitatus &c. Non-Regale est, in quo vasallus à domino superiore recognoscen-

T b a

ss, vel

te, vel ab Imperatore quidem aut alio simili Principe vel potestate suprema de feudo v. g. pago, villa, regalem ejusmodi dignitatem annexam non habente, est investitus, *cit. Schraderus cap. 3. n. 3. § 9. & Haunold. cit. Tract. 9. n. 608.*

13. Quinta in Ligium & non-Ligium. Prius est, quod ab aliquo superiorem in temporalibus non recognoscente, eoque pacto conceditur, ut juramentum promittat Fidelitatem adversus quemcunque, nemine excepto, Feud. Lib. 2. Tit. 29. pr. ejusque jurisdictioni se & allodialia sua bona omnia subiciat, *cit. Clarus §. Feudum q. 11. n. 1. & Rosenthal cap. 2. concl. 3. à n. 2.* Quare duorum dominorum homo Ligius esse, sive à duobus summis Principibus v. g. ab Imperatore & Gallia Rege, vel ab isto & Hispania vel Anglia Regibus feuda Ligia simul obtinere nemo potest, juxta illud Christi, *Nemo potest duobus dominis servire*, Matth. cap. 6. v. 24. Glossa in *Clement. Pastoralis 2. §. Rursus de Senr. & de jud. Clarus q. cit. n. 2.* Posterius sive non-Ligium dicitur feudum, quod vasallus obtinuit à domino superiorem recognoscente eive fidelitatem jurat, alio excepto, v. g. Imperatore Rege, antiquiore domino, Feud. Lib. 2. Tit. 7. pr. Tit. 28. & 55. utrobique in fine.

Ligio extremè opponitur feudum Francum seu liberum, sic auncupatum; quòd ejus ratione vasallus non obligetur ad ullum servitium domino præstandum, præterquam ad fidelitatem: ad quam tamen & alia in Fidelitatis juramentò contenta vasallus obligatur, etiam si hujus juramenti præstatio fuerit remissa, *cit. Rosenthal cap. 2. conclus. 59. n. 3. & Schraderus cap. 4. n. 8.* quò teste hujusmodi feuda in Germania nostra valde frequentia & pleraque sunt, quæ civibus conceduntur; cum hi ad ullum servitium

ratione feudorum suorum dominis exhibendum fere non obligentur.

Sexta in Masculinum & Femininum, vulgo *Weiber oder Guntchel*, & *Wettel*, quorum illud ad mares, istud autem masculis deficientibus, etiam ad feminas transit, vel; quòd ex speciali pacto ad eas quoque pertineat, & in investitura expressè actum sit, ut succedere etiam ipsæ valeant, Feud. Lib. 2. Tit. 30. pr. vel; quòd à femina originem habeat; in hujusmodi enim feudo, etiam si expressè actum non sit, feminas quoque succedere, ex communi aliorum sententiarum *cit. Schrader p. 2. cap. 4. n. 11. & Rosenthal cap. 7. conclus. 25. n. 4.* quòd initium sit inspiciendum, & à primordio tituli posterior formetur v. g. *l. Si procuratorem §. pr. ff. Mandati*; cum dominus feudum dans feminæ, tunc ad successionem habitare videtur.

Septima in Novum & Antiquum, quorum illud initium habet à persona vasalli, ad quem beneficiò solus dominus concedentis, & non ex successione pervenit: illud autem per successionem ab uno ex ascendentibus ad eum est devolutum. Quod, si à persona vasalli quartò vel proximiori gradu conjuncti, puta ab ejus patre, avo, proavo, atavum originem habet, Paternum: Antiquum autem aliqui illud solum vocant, quòd ab atavo, tritavo vel remotioribus ascendentibus ad vasallum pervenit. Sed cum hoc ita sit, modernò tamen jure & effectibus spectatis, inter feudum Antiquum & Paternum vix ullum est discrimen: eamque ob causam à RR. non patris nec matris confunduntur, Clarus §. Feudum cit. q. 8. n. 1. Inter Novum autem & Antiquum valde notabilis differentia est; quòd imprimis in illo succedant soli filii & ex his descendentes, non etiam, his deficientibus, collaterales.

rales, Feud. *Lib. 1. tit. 1. §. 2. P. §. autem:*
 qui tamen, Vasallò sine liberis & ab his
 descendentes defunctò, ad successorem
 admittuntur in feudo Antiquo. Deinde;
 quòd vasallò feudum renuntiantem vel sine
 domini consensu alienante, id, si Novum
 ad dominum revertatur: si autem Anti-
 quum est, devoluitur ad proximos agna-
 tos; quòd his in tali feudo ex antiquis in-
 vestituris sit quæsitum jus, cui Vasallus
 non potuit præjudicare. Feud. *Lib. 1. Tit.*
§. §. 1. Haunold. cit. Tract. 9. num. 596.
& 599.

16. Octava in Hæreditarium, Gentili-
 tium seu Familiare, & Mixtum: quorum
 primum Vulgò Erblichen vocatur, & Vi-
 gore investituræ alicui pro se & hæredi-
 bus quibuscunque, tam extraneis quàm
 suis, est concessum. Alterum sive, ut
 etiam nuncupatur, Feudum ex pacto &
 providentia, vulgò Stammeslehen/ quòd
 alicui pro se, & filiis seu liberis, nullà
 hæredum mentione factà, obtinuit. In
 priori ut quis succedat, sufficit, quòd sit
 hæres: in posteriori autem, exigitur
 quòd sit filius vel descendens masculus,
 etiam si hæres non sit, Clarus. *§. cit. 9. 9.*
n. 2. & 3. Tertium sive ex Hæreditario &
 Gentilitio seu Familiari Mixtum feudum
 participat de utroque; quòd alicui con-
 cessum sit pro se & filiis hæredibus: in
 quo non succedunt nisi mares, in quibus
 utraque qualitas, scilicet sanguinis sive
 agnationis & hæreditatis jura concu-
 runt, Clarus *q. cit. n. 4. §. 9. & Engel*
§. 1. n. 8.

ARTICULUS II.

De Feudis ab Ecclesia
concessis.

SUMMARIUM.

17. Feuda de re Allodiali quicumque,

18. Etiam femina & Clerici concedunt.
 19. Hic tamen de re Ecclesie Infendatio,
 20. Et Subinfendatio non nisi cum so-
 lennitare permessa est:
 21. Nisi res sint exigui valoris,
 22. Vel in feudum dari solita:
 23. Quas liberè concedunt, Constitutio-
 ne Pauli II.
 24. Et juramentò de non infendando,
 non obstantibus
 25. Specialis ratio est prohibite infen-
 dationis ejusmodi decimarum.
 26. Quæ res infendari solita sit, varie
 Doctores sentiunt,
 27. Et conciliantur,
 28. Permissà liberà infendatione rei, à
 quadraginta annis,
 29. Vel semel solenniter infendata.
 30. Etiam Capitulum infendat res pro-
 prias:
 31. Non, quæ ipsi & Pralato sunt com-
 munes.
 32. Pralatis infendatio aliquando non
 permessa est vi Status Ec.
 33. Uti &, si mutatus rerum status,
 34. Vel res facta sit Mensalis.
 35. Qualis in dubio res immobilis cen-
 setur,
 36. Et evadit expressà vel tacitâ,
 37. Imò presumptâ Pralati declara-
 tione.
 38. In rei infendatione modus non ex-
 cedi,
 39. Neque res transferri in potentio-
 rem potest:
 40. Nisi à Vasallo nequeat recuperari.
 41. Feudum nondum apertum in casum
 apertionis promitti potest,
 42. Aliena mortis captanda periculo
 non obstante.
 43. Ea tamen promissio non obligat
 Pralati successorem:
 44. Licet obliget hæredem promittentis.
 Et 3 45. Obli-